

ФОРМУВАННЯ ЗАСАД СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГО-ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ НООСФЕРНІ ПІДХОДИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Плотнікова М. Ф., к. е. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Конференція в Іоханесбурзі в 2002 році «РІО+10» підтвердила, що жоден документ Конференції «РІО – 1992» не був виконаний за минулі 10 років, що головним чином зумовлено рівнем свідомості людей та здатністю брати відповідальність за своє життя та планету в цілому. А. В. Субетто стверджував, що «єдина модель, яка забезпечує сталий розвиток людства, дає стратегію виходу із екологічного тупика Історії у формі першою фази Глобальної Екологічної Катастрофи, яку переживає людство – це керована соціально-природна еволюція на базі суспільного інтелекту та освіченого суспільства». На думку автора, «людство, суспільство та Землі екологічно виживуть, якщо їх буття буде побудоване на принципах прийняття переваги духовних потреб над матеріальними та обмеження матеріальних потреб до рівня мінімально необхідного, що визначається нормативами збереження природи як базису життя на Землі». Іншими словами, «перед вченими, всім мислячим співтовариством... людства стоїть грандіозне завдання становлення нової ідеології, яка б мобілізувала людство на вихід з вже сформованого екологічного тупика Історії, який у внутрішньому соціальному плані є ринково-капіталістичний глухий кут людини, що сповідує першорядну цінність прибутку, задоволення, споживання, егоїстичного індивідуалізму» [14], а ноосферний підхід у забезпеченні буття суспільства є механізмом становлення такої «рефлексивної свідомості» Людства, що піднімає його розум на рівень Відповідальності за збереження Життя на Землі.

З метою уникнення катастрофи необхідно визначити складові моделі гармонійного суспільства. Ф.П. Туренко стверджує, що «у Космосі існує динамічний віртуальний початок, невидимий і невідчутний, розлитий по всьому Всесвіту, незалежний від видимої й вагомій матерії, що діє на неї. Такою силою є мисляча і психічна матерія (енергія думок та відчуттів). В цьому динамічному елементі існує Розум вищий від нашого» [6-7, 14-16]. На думку автора, «людина – це дуже складна не тільки фізична, але й інформаційно-енергетична система, настільки ж невідома нам, як і Всесвіт». Процес духовної самоорганізації яскраво проявляється нині при організації екопоселень, які створюються на принципах, закладених у Концепції «Родова садиба», запропонованій Всеукраїнською

громадською організацією «Народний рух захисту Землі» та підтриманою рядом міністерств і відомств, в т.ч. Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством соціальної політики, а також Національною Академією аграрних наук України. Суть Концепції полягає в такому: 1) надати законодавче право кожному громадянину за бажання отримати 1 га землі для облаштування Родового помістя (РП); 2) земельна ділянка під РП надається в постійне користування без права продажу, з правом передачі тільки у спадок; 3) вироблена продукція та використання самої ділянки під РП не оподатковуються; 4) родове помістя податками не обкладається. Принципами реалізації Концепції «Родова садиба» є: 1) органічне землеробство; 2) нові форми освіти і виховання підростаючого покоління, у т.ч. ноосферна освіта; фізична культура, заснована на духовності; культурні природодоцільні традиції; 3) безвідходна життєдіяльність в помісті та поселенні на основі біоенергетики та відновлюваних джерел енергії [5, 8-9, 16-23]. Так, наприклад, у поселенні «Простір любові» Новоград-Волинського району Житомирської області встановлені правила внутрішнього проживання, які не схвалюють тютюнопаління; вживання спиртних напоїв; вживання в їжу м'яса тварин; вирощування тварин на забій та ін. У згаданому екопоселенні на принципах самоорганізації створена і функціонує початкова ноосферна школа. Відкриття школи стало можливим завдяки ініціативі членів поселення, а також за підтримки обласних державних органів влади. За їх сприяння на базі Житомирського педагогічного університету проведено Круглий стіл за участю першого заступника обласної ради та начальника обласного управління освіти. Резолюцією Круглого столу передбачено навчання педагогічних кадрів області ноосферній методиці викладання та започаткування навчання методами ноосферної освіти в одній із сільських шкіл області. Методика ноосферної освіти і виховання була прийнята і рекомендована для запровадження в екологічних поселеннях як найбільш бажана й універсальна на II-му фестивалі Творців Родових Помість в Києві в 2012 році, але до цього часу не впроваджувалася через систему державної освіти.

Необхідно відзначити тенденцію до активного зростання кількості екологічних помість та поселень в Україні [1-4]. Так, наприклад, в 2007 році в Житомирській області було одне поселення, а в 2014 році їх є 12 в семи районах. В Черкаській області в Чигиринському районі поселення – Хутір Буда в 2003 році налічувало три сім'ї, в 2009 році їх вже було 23. Причому система не організовувала цей процес і йому не сприяла. Тенденції, що спостерігаються в суспільстві, проявляються насамперед внаслідок зміни свідомості його членів щодо бажання бути в єдності з

Природою, зробити можливий посильний внесок у відновлення екологічної ситуації на Землі. Тому в Програмі Всеукраїнської громадської організації «Народний рух захисту Землі» визначальною є мета: «Перетворити Землю в ідеальне середовище проживання людини, як це було передбачено Богом». Звідси випливає вимога, яка знайшла своє відображення в Концепції «Родова садиба» і в проєкті Закону України «Про родові помістя і родові поселення»: від 30 до 50% території родового помістя, залежно від рельєфу місцевості, де воно перебуває, має бути засаджено неплодовими деревами. За дотримання цієї умови і виділенні під родові помістя 1 млн га: 1) буде посаджено неплодових насаджень (ліс) – 300-500 тис. га; 2) інвестиції приватних забудовників протягом перших 10 років становитимуть близько 30 млрд грн на рік; 3) екологічно чистої сільськогосподарської продукції буде вироблятися на суму 10 млрд грн у рік [16-23]. За ноосферного способу життя та рівня свідомості Людина гармонійно вписується в Природу як її складова (Космічна) частина. Іншим кроком до самореалізації та практики створення родових поселень є: 1) необхідність створення громадських територіальних органів управління – територіальних громад, які реєструються в установленому порядку як громадські організації у відповідних органах державної влади; 2) вибір споживчого товариства як оптимальної форми виробництва товарів і надання послуг. Споживання товарів і послуг власного виробництва всередині таких товариств може проводитися як за допомогою грошових, так і негрошових форм обміну [23-25]. Якщо такі споживчі товариства, створені на духовній основі, матимуть поширення в межах країни як в сільській місцевості, так і в місті, то сформується передумови для системи єдиної організації суспільства, яка зможе скласти альтернативу існуючій. Для прикладу можна нагадати, що у радянські часи у сільській місцевості колгоспи організували не тільки виробництво, а й будівництво і утримання всієї соціальної сфери, в надії, що ці витрати будуть компенсовані державою.

Таким чином, реалізація запропонованої В.І. Вернадським концепції ноосферної освіти, в тому числі, через організацію та діяльність родових помість та поселень сприятиме організації нових поселень у сільській місцевості і, як наслідок, – розвитку сфери обслуговування, медицини, освіти, розвитку сільської будівельної індустрії; призупиненню процесу «вимирання сіл», розширенню виробництва плодово-ягідної, овочевої, тваринницької та інших видів продукції, притаманної для сільської місцевості; розширенню бази для створення кооперативів із заготівлі та переробки сільгосппродукції;

пріоритетне застосуванню господарями органічного землеробства, що дасть значний поштовх для переходу на цей шлях виробництва сільськогосподарської продукції на всіх землях України; збільшенню неплодових насаджень та культивуванню грибівництва; підвищенню рівня зайнятості; закріпленню сімей на сільських територіях; зниженню демографічної напруженості в містах і промислових центрах. Спілкування з природою сприятиме зміцненню любові до всього живого, зміні світогляду та моральних засад, ставленню до всіх процесів, які відбуваються у суспільстві, на Землі. Реалізація Програми «Родова садиба» забезпечить незворотній розвиток сільських територій на новому морально-психологічному підґрунті і матиме не лише тактичні, а й стратегічні результати.

Література

1. Christian D. L. *Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities* / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Communities

2. GEN (Global Ecovillage Network). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gen.ecovillage.org>

3. Gilman R. *The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable* / R. Gilman // Context Institute. *Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>

4. Plotnikova M. *Innovational investment development vector of rural territories* / M. Plotnikova, Y. Bogoyavlenska // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development.* – 2014. – №36. – №2. – P. 382-393.

5. Plotnikova M. *Innovative character of rural territories social potential realization* / M. Plotnikova // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development.* – 2014. – №36. – №4. – P. 956-958.

6. Вернадський В.И. *Биосфера и ноосфера* / В.И. Вернадський. – М.: Наука, 1989. – 258 с.

7. Вернадський В.И. *Публицистические статьи* / В.И. Вернадський. – М.: Наука, 1995. – 313 с.

8. Гафурова О. В. *Спільна аграрна політика Європейського Союзу: розвиток законодавства* / О. В. Гафурова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnauc_pravo/2011_157_1/10gov.pdf

9. Говоренкова Т.М. Что такое города-сады / Т.М. Говоренкова, А.И. Жуков, А.В. Чуев // Информационно-аналитический портал Soc Politika.ru. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.socpolitika.ru/rus/social_policy_research/analytics/document6195.shtml

10. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки / Т.О. Зінчук. – Житомир: ДВНЗ «Державний агроекологічний університет», 2008. – С. 193-194.

11. Клименко І. В. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України: аналіт. доп. / І. В. Клименко, М. Г. Бугрій, І. В. Ус. – К.: НІСД, 2011. – 19 с.

12. Кропивко М.Ф. Кластерний підхід до управління сільським розвитком / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 55-58.

13. Круглый стол «Экология и образование» // Вопросы философии. – 2001. – №4 – С. 3-26.

14. Малік М.Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері економіки / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 103-108.

15. Маслова Н.В. Тайны и явь воспитания. – Симферополь: издатель ФЛП К.А. Лемешко, 2011. – 168 с.

16. Мегре В.Н. Кто же мы? – СПб.: «Диля Пабблишинг», 2001. – С. 37-44.

17. Плотнікова М.Ф. Інноваційно-проектний вектор стійкого сільського розвитку / М.Ф. Плотнікова, О.Ф. Присяжнюк // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (8). – Т. 1. – Полтава: ПДАА, 2014. – С. 246-255.

18. Плотникова М. Направления многофункционального развития сельских территорий / М.Ф. Плотникова // International scientific journal “Progress”. – 2013. – №1-2. – С. 44-48.

19. Плотнікова М.Ф. Еволюційно-інноваційний характер розвитку сільських територій / М. Ф. Плотнікова // Науковий вісник Харківського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – №6. – Ч. 2. – С. 35-38.

20. Плотнікова М.Ф. Інноваційно-інвестиційні переваги сільського розвитку / М. Ф. Плотнікова // Наукові читання – 2014. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2014. – Т. 3 – С. 233-241.

21. Плотнікова М.Ф. Органічне виробництво як основа продовольчої безпеки країни / М. Ф. Плотнікова // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся»,

2014. – С. 384-388.

22. Плотнікова М.Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект / М.Ф. Плотнікова, М.Л. Васильєв // Вісник ЖНАЕУ. – 2014. – № 2, Т. 4, ч. II. – С. 412-423.

23. Поздняков В.М. Наука і освіта в ноосферній концепції В.І. Вернадського. / В.М. Поздняков. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 220 с.

24. Теорія і практика ноосферної освіти в Україні: метод. Посіб. У 2 кн. – Книга /Наукові та фізіологічні основи ноосферної освіти /за ред. Г.В. Курлишева, Т.В. Олійник. – Х., 2012. – 316 с.

25. Чухно, А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення [Текст] / А. Чухно // Економіка України. – 2008. – №6. – С. 4–13.